

פרשת ויקהל

ערכה של ברכה ותפילה

לאחר שהושלמה מלאכת המשכן נאמר בפרשת פקודי: "וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו. ויברך אותם משה" (פרק מ' פס' מ"ג). מובא במדרש שברכתו של משה לעושי המלאכה היתה: "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו".

לכאורה הדברים תמוהים, וכי יעלה על הדעת שהשכינה לא תשרה במעשי ידיהם לאחר שעשו כפי שה' ציוה, והרי מצינו בכמה מקומות בתורה הבטחת ה' להשראת שכינתו לאחר השלמת הבניה: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת". "ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי", ועל כולם בסיום ההוראות בפרשת תצוה באה ההכרזה הכללית: "ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלוקים", א"כ, מדוע היה צריך לברך את עושי המלאכה, הרי לפי כל ההבטחות, על השכינה לשכון במשכן מאליה ללא כל ברכה!

המסקנה ההכרחית היא שדברים אינם מתרחשים מעצמם. גם אם עושים בדיוק כצווי ה' וממלאים אחר רצונו ללא דופי וסטיה, אין עדיין ערובה ובטחון שהשכינה תשרה מאליה בצורה אוטומטית. ככל הנראה, יש צורך לבקש מאיש קדוש שיאציל את ברכתו על עושי המלאכה ויתפלל לקיום ההבטחות שניתנו. ואכן, רק לאחר שמשה עשה כך, ניתנו לו ההוראות הסופיות בדבר הקמת המשכן וכשסיים את המלאכה התרחש הדבר: "ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן" (פרק מ' פס' ל"ד).

תופעה מעין זו במישור שבין אדם לאדם מצויה בהורדת בנימין למצרים. כידוע, האשים יוסף את האחים בריגול ודרש מהם כדי להוכיח את חפותם - לאמת את סיפורם ולהוריד מארץ כנען את אחיהם בנימין. יעקב התנגד ואמר: "לא ירד בני עמכם ... וקראהו אסון בדרך אשר תלכו בה והורדתם את שיבתי ביגון שאולה". בגבור הרעב נענה לדרישת "השליט" באמרו: "אם כן, אפוא, זאת עשו, קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה, מעט צרי ומעט דבש, נכאת ולוט בטנים ושקדים ... ואת אחיכם קחו וקומו שובו אל האיש. וא-ל ש-ד-י יתן לכם רחמים לפני האיש, ושילח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין ואני כאשר שכולתי שכולתי".

על המילים "וא-ל ש-ד-י יתן לכם רחמים לפני האיש" אומר רש"י: "מעתה אינכם חסרים כלום אלא תפילה - הריני מתפלל עליכם".

והדברים תמוהים. הרי יוסף התחייב בפני אחיו שברגע שבנימין ירד למצרים יידע שהם אינם מרגלים וישחרר את שמעון היושב בבית הסוהר, מדוע אפוא נדרש יעקב לתפילה הרי האחים ממלאים אחר כל דרישות השליט. ואף יותר מזה, יעקב שולח ליוסף מנחה נאה ומגוונת הכוללת קשת רחבה של מעדנים ופריטי בושם, כלום חשש יעקב שיוסף לא יעמוד בדיבורו ובהתחייבויותיו?

עלינו לומר את אשר אמרנו לעיל: דברים אינם מתרחשים מעצמם. אמנם האחים עמדו בכל הדרישות ומילאו את כל הציפיות ונקטו במקדמי ביטחון, אך ללא תפילה קיים סיכוי ש"המערכת" לא תפעל. משל למנוע חדיש המצוייד בכל החלקים הנדרשים לתפעולו. ללא ניצוץ האש שיבעיר את הדלק, הוא לא יפעל. התפילה היא "ניצוץ האש" המבעיר את המערכת השגרתית, בלעדיה לא יתרחש מאומה והכל עלול להשתבש, לפיכך התפלל יעקב ובקש עליהם רחמי שמים.

במסכת ברכות מספר התלמוד על דיון שהתקיים בלשכתו של דוד: "כיון שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אצלו. אמרו לו: אדוננו המלך, עמך ישראל צריכין פרנסה. אמר להם: לכו והתפרנסו זה מזה. אמרו לו: אין הקומץ משביע את הארי, ואין הבור מתמלא מחוליותו. אמר להם: לכו ופשטו ידיכם בגדוד. מיד יועצים באחיתופל ונמלכין בסנהדרין ושואלים באורים ותומים". אחיתופל שימש "קצין מבצעים"

פרשת ויקהל

כהסברו של רש"י שידע איזה הדרך ילכו, והאיך יציבו מצב ומשחית וטכסיסי מלחמה. לאחר שיעצו בו, פנו לסנהדרין ליטול מהם רשות כדי שיתפללו עליהם, ורק לאחר מכן שאלו את פי ה' אם יצליחו במלחמה. לכאורה, יש לפנות תחילה אל ה' ולשאול את פיו אם יצליחו ורק לאחר מכן לפנות לאחיתופל שיכין את תכניות ההתקפה ולסנהדרין כדי לקבל את האישור ההלכתי.

אף כאן עלינו לומר את אשר אמרנו לעיל: ללא תפילה - אין תגובת שמים - אין סיכוי שהמערכת המלחמתית תפעל כהלכה ותסתיים בנצחון. לפיכך פונים לאחיתופל לקבל ממנו את תכניות המלחמה ההתקפית. עם מסמך זה פונים אל הסנהדרין כדי לקבל את האישור ההלכתי ובמיוחד כדי שיתפללו על הצלחת התכנית כדברי רש"י, עתה - לאחר שעוררו רחמי שמים - פונים אל ה"אורים ותומים" כדי לדעת אם אמנם יצליחו.

עלינו להתחזק בתפילה ולבקשת רחמי שמים במיוחד בתקופה קשה מבית ומחוץ בה אנו נמצאים ואז נזכה לברכתו של משה ותשרה שכינה במעשה ידינו ויהיה נועם ה' אלוקינו עלינו.

מקור: הרב יוסף זילברפרב שליט"א